

L’agost del 2004 uns emmascarats van robar en el Museu Edvard Munch d’Oslo dues obres cabdals del pintor noruec, *La Madonna* i, sobretot, una versió del cèlebre *El crit*. Un any i mig després la policia especialitzada continua empanatada en una missió apassionant. Més enllà de vetllar pel respecte a la propietat privada, en el cas d’*El crit* la policia busca un símbol, un dels pilars que sustenten la història d’allò que la humanitat ha estat capaç de dir d’ella mateixa. Però, és diferent la recerca de les joies de la marquesa de torn a la d’una icona d’Occident?... L’art es mou en un mercat negre específic i té una tipologia de mòbils, de culpables i, fins i tot, de policies, força acotada. Tomàs Rabadán, de la Comissaria General d’Investigació Criminal dels Mossos d’Esquadra, busca el que desapareix a Catalunya.

Rabadán vol aclarir que els seus no són casos novel·lescos com el del Munch: “Una vegada buscàvem un Stradivarius i vam citar-nos amb sospitosos en un hotel de Lleida disfressats de compradors internacionals, amb limusina i tot... No sé si això et servirà.” Els Mossos s’ocupen, bàsicament, de desaparicions de mobiliari antic i d’art medieval. En el segon cas, en els robatoris a ermites perdudes que ni sospiten l’existència d’una cosa anomenada sistemes de seguretat, tenen una dificultat prèvia a la recerca: “Abans de buscar cal saber què s’ha robat”... Una investigació comença amb la identificació

Fa un any i mig del robatori d’*El Crit de Munch*. La policia especialitzada de mig món està desconcertada. Com s’amaga tot un símbol de l’avantguarda? Tomàs Rabadán, del Grup de Delictes Contra el Patrimoni Històric dels Mossos d’Esquadra, investiga la lògica del mercat de l’art robat.

El crit que ningú no sent

fotogràfica de les peces. Per això hi ha la bases de dades –la dels Mossos i la d’Interpol– i els registres del Patrimoni Cultural Català. A l’hora que identifiquen les peces, aquestes llistes oficials les protegeixen: el Codi Penal entén com un agreujant –com la nocturnitat i la traïdoria– que una peça robada en formi part. El problema és que no sempre són complets i, en el cas que un dia ho fossin, el degoteig de petits furtus en algunes ermites fa difícil mantenir-los actualitzats. “A vegades no

sabem si les peces desaparegudes que consten en l’inventari s’han robat la tarda anterior o sis mesos abans. Aquest va ser el problema a Foixà, per exemple.”

El robatori, el juny del 2004, de set capitells de l’església romànica de Sant Llorenç de les Arenes, a Foixà –Baix Empordà– resta a mig resoldre. Rabadán sospita que mai no s’aclarirà per un problema d’inventariat... La denúncia del Bisbat de Girona va activar l’engranatge habitual: es consulten els catàlegs, s’envien a Interpol les fotografies de les peces i es controlen revistes especialitzades i cases de subhastes on es podrien intentar vendre. “Com els policies d’altres departaments –diu Rabadán–, també busquem empremtes, contactem amb confidents i interroguem sospitosos. A Foixà n’hi havia molts, l’església havia estat un centre d’acollida –un lloc de pas–, però vam considerar els que tenien relació amb antiguitats. El mètode tradicional de seguir un cotxe també dona molt bons resultats.” Finalment la pressió policíaca va espantar els lladres de Foixà, que, abans de ser detinguts, van llençar els capitells a una bassa de Flaçà... En aquesta bassa, però, només van aparèixer dos capitells, i dels cinc que teòricament queden per trobar, no se’n sap res. Rabadán creu probable que les peces “fossin robades de mica en mica, mesos o anys abans de la denúncia, sense que ningú no se n’adonés”.

Tot i així, la problemàtica de l’inventari –que passa per la presa de consciència de la importància de l’enorme quantitat d’art medieval que hi ha a Catalunya en esglesietes allunyades de l’aurèola institucional dels museus– ha millorat substancialment en els últims

La llegenda d’Eric el Belga

René Alphonse van den Berghe, Erik el Belga, és un personatge digne de novel·la. Recordat a Catalunya pel robatori, l’any 1980, de les peces de l’arqueta de Sant Martirià, al monestir de Sant Esteve –a Banyoles–, se sospita que va arribar a comptar amb la col·laboració de capellans en les seves actuacions. Robava peces i les venia a l’estranger, però les seves declaracions desprenen un profund respecte, que sembla anar més enllà del cinisme, per l’art, com si desballestant ermites abandonades per les institucions hagués reclamat a crits que algú en tingués cura. Actualment pinta i restaura imatges religioses, i defensa que ha dedicat la vida a ser un simple marxant d’art. La policia espanyola recorre a la seva experiència per resoldre casos de desaparicions, i ha col·laborat en la recuperació de peces que ell mateix havia robat anys enrere. Del robatori d’*El crit* ha suggerit que va ser un encàrrec d’algú que pateix, algú que viu angoixat i que davant del quadre sent alleujada la pena en comprovar que Edvard Munch va passar-ho vint vegades pitjor que ell.

Obres d'art del santuari del Miracle (Solsonès) recuperades pels Mossos d'Esquadra.

vint anys. Històries tenebroses, com la venda de la meitat del claustre de Sant Miquel de Cuixà a un multimilionari nord-americà, ja formen part de la mitologia del patrimoni català. "Paradoxalment —explica Rabadán—, un dels individus que més ens va ensenyar a respectar el pòsit artístic és un lladre d'art que als anys vuitanta va treballar molt a Catalunya, a les Castelles i a Galícia"...Parla del famós René Alphonse van den Berghe, més conegut en altres temps com *Erik el Belga*. "Va obrir els ulls a l'Església i a tots. Algú roba si algú compra, i la compra evidenciava la importància de totes aquestes peces que es tenien de qualsevol manera."

Es venen pantocràtors. Assaltar un claustre, saber què val la pena i vendre-ho requereix coneixements. La tipologia de lladres amb què s'enfronta Rabadán és, per tant, força limitada, tot i que hi ha casos d'especialistes en art

poc obvis: "Una banda de mobiliari antic va coincidir a la presó, per un tema de salut pública, amb un antiquari. Aquesta va ser la seva formació." En qualsevol cas, un escenari clàssic on els experts col·loquen les peces són les "descarregades": en una població, a l'hora convinguda, arriben furgonetes farcides d'art i antiguitats i venen la mercaderia a peu de vehicle. Aquestes descarregades, més conegudes en la versió francesa *deballages*, "al sud de França és on són més importants", es caracteritzen per la manca d'oficialitat: no sempre es demanen factures, ni els permisos d'exportació del Ministeri de Cultura que tota peça artística i tota antiguitat requereixen. Escenaris perfectes, doncs, on venedors i compradors amb moltes ganes de fer tractes i poques de fer preguntes es poden posar d'acord.

Què passa, però, si el delinqüent no és un entès en la matèria? Una nit de tempesta al santuari del Miracle van des-

aparèixer exvots i pintures religioses. El criteri de selecció dels assaltants va delatar-los com a aficionats: "Les peces robades no eren les més valuoses, ni tan sols les més boniques, sinó les més properes a la sortida." Durant uns mesos la recerca no va avançar fins que "els companys de robatoris a domicilis, que tenien punxat el telefon d'una banda, van escoltar com estaven desesperats per col·locar unes estatuetes... Tenien el botí del Miracle, amb pantocràtors, baptismes de Jesús i Verges amb el Nen amagat en un corralet." Altres casos de delinqüents no especialistes són provocats per la potència del, diguem-ne, vessant comunicatiu de l'art: "Un individu va robar la porta gòtica de l'ermita de Sant Martí de la Corriu i la va plantar al jardí de casa seva."

El dilema de les rèpliques. Després del robatori d'*El crit*, el govern noruec va convertir el Museu Munch en una fortalesa, amb escàners, detec-

EL TEMPS

Tomás Rabadán, del Grup de Delictes contra el Patrimoni Històric dels Mossos d'Esquadra, és partidari d'instal·lar rèpliques en les ermites aïllades per evitar el robatori de peces artístiques.

tors de metalls i vidres protectors. Rabadán no pot considerar aquesta possibilitat en esglésies que són obres d'art per si mateixes: "La protecció no pot desvirtuar l'edifici." Amb una bro-

ma que, en el fons, sembla molt seriosa, el mossos proposa un antídoto per anul·lar els robatoris: les rèpliques. "En ermites isolades no podem mantenir una seguretat constant; parlo de rèpli-

Assaltar un claustre, saber què val la pena i vendre-ho requereix coneixements

ques ben fetes, naturalment." De fet, entre transformar els museus en castells infranquejables i substituir les obres per còpies no hi ha tanta diferència. Al cap i a la fi, val la pena que es recuperi *El crit* original per veure'l darrere d'una capa de vidre? Però la proposta és arriscada, i només es pot formular amb bromes que en, el fons, semblin molt serioses. Què se'n faria de la gravetat abstracta, més enllà de la qualitat de la peça, que sentim davant d'un original? El mossos dubta: "Creus realment que percebríem el canvi? Potser sí, potser sí. No ho sé..."

Guillem Gisbert

Joan
L'Alt Penedès
joan@fesinternet.cat

Exporto el meu cava a una vintena de països.

Perquè Internet és fàcil, és útil!

Internet
és fàcil,
és útil

FesInternet 2006

la Festa d'Internet a Catalunya

Participa-hi: <http://www.fesinternet.cat>

Generalitat de Catalunya
Departament d'Universitats, Recerca
i Societat de la Informació

012
www.gencat.cat

Cost de la trucada:
0,55€/3 min.